

5. Waldorfkoolide tegevuse põhialused

Kõik waldorfkoolid Eestis kuuluvad oma üldharidust andvas tegevuses Erakooliseaduse alla. "Erakool on äriregistrisse kantud aktsiaseltsi, osahingingu või mittetulundusühingute ja sihtasutuste registrisse kantud sihtasutuse või mittetulundusühingu (edaspidi *pidaja*) asutus, mis juhindub oma tegevuses seadustest, nende alusel antud õigusaktidest ning erakooli pidaja põhikirjast ja erakooli põhikirjast."

[<https://www.riigiteataja.ee/ert/act.jsp?id=13001161>]

Erandiks on siin Tartu Waldorfgümnaasium (kannab seda nime alates veebruarist 2000), mis on tegutsenud lühikese perioodi jooksul ka munitsipaalkoolina. Tartu Waldorfgümnaasiumi eelkäijaks olid 1990. aastast tegutsenud eksperimentaalklassid Tartu Kunstigümnaasiumi (siis Tartu 14. Keskkool) juures. Lapsevanemad asutasid 1992. aasta augustis eelnimetatud klasside põhjal Tartu Vabakooli ning palusid linna toetust kooli ülalpidamiseks. 15. juulil 1993 asutati Linnavalitsuse määrusega Tartu Vabakool (lasteaed-alkool). Järgnevatel aastatel muutusid aga juriidilised suhted haridusministeeriumi, linna haridusosakonna ja kooli vahel järjest keerulisemaks. Haridusministeeriumi seisukoht oli, et Tartu Vabakool kui alternatiivpedagoogikat viljelev kool ei saa tegutseda munitsipaalkoolina. Alates 1. septembrist 1996 jätkas kool Tartu Vaba Waldorfkooli nime all tegevust juba erakoolina.

Tabel Eesti waldorfkoolide pidajad

Kool	Johannese Kool Rosmal	Aruküla Vaba Waldorfkool	Tallinna Vaba Waldorfkool	Tartu Waldorfgümnaasium	Viljandi Vaba Waldorfkool
Kooli pidaja nimi	Asutaja: MTÜ Põlva Väikese Kooli Selts, alates 21. jaanuarist 2008 kannab nime Rosma Haridusselts	MTÜ Aruküla Vabakooli Selts	MTÜ Kultuuri- ja Haridusselts "Meelespea"	MTÜ Tartu Vaba Waldorfkooli Selts	MTÜ Viljandi Vaba Waldorfkooli Ühing
Kooli pidaja aadress	Rosma Põlva vald, 63221 Põlvamaa http://www.rosma.edu.ee/	Tallinna mnt 38, Aruküla alevik Raasiku vald, 75201 Harjumaa http://www.avw.ee/	Punane 17, Tallinn http://kool.waldorf.ee/	Ploomi tn 1, Tartu 50110 http://waldorfkool.info/	Lutsu 3, Viljandi 71003 www.waldorf.vilje.ee
Pidaja juriidiline staatus	Mittetulundusühing	Mittetulundusühing	Mittetulundusühing	Mittetulundusühing	Mittetulundusühing
Milliseid haridusasutusi kooli pidaja haldab:	lasteaed põhikool	lasteaed põhikool	waldorf-lasteaed "Meelespea" põhikooli klassid 1–8	põhikool gümnaasium	lasteaed põhikool

Allikas: Waldorfkoolide küsitlus

Erakooliseadus sätestab erakoolide asutamise, õppe- ja kasvatustöö korralduse, juhtimise, finantseerimise ja riikliku järelevalve ning lõpetamise. Teiseks põhiliseks seadusaktiks, millest waldorfkoolid oma tegevuses lähtuvad, on Põhikooli ja gümnaasiumi seadus (PGS, <https://www.riigiteataja.ee/ert/act.jsp?id=784125>). Vastavalt PGS

§ 1. (2) Käesolevat seadust kohaldatakse eralasteaed-alkkoolidele, eraalkoolidele, erapõhikoolidele ja eragümnaasiumidele niivõrd, kuivõrd erakooliseadus ei sätesta teisiti.

Kooli omanikuks ehk pidajaks on kõigi Eesti waldorfkoolide puhul mittetulundusühingu staatuses selts või ühing (edaspidi **selts**). Mittetulundusühingute seaduse (vt <https://www.riigiteataja.ee/ert/act.jsp?id=13110829>) järgi mittetulundusühing on isikute vabatahtlik ühendus, mille eesmärgiks või põhitegevuseks ei või olla majandustegevuse kaudu tulu saamine. Seega ei ole Waldorfkoolide pidajate eesmärgiks majandusliku tulu saamine.

4 kooli puhul on tegemist põhikooliga, mille juures kooli pidaja haldab ka lasteaeda. Vaid Tartu Vaba Waldorfkooli Seltsi hallatavas Tartu Waldorfgümnaasiumis on gümnaasiumiaste, samas ei halda antud selts lasteaeda.

Rahvusvaheliselt ei ole waldorfkoolidele kehtestatud ühtseid selgepiirilisi nõudeid (näiteks detailselt normeeritud õppekava, ühetaoline koolide hindamissüsteem, juhtimismudel). Koolid rajatakse vanemate, õpetajate ja muude waldorfpedagoogikast kui kandvast põhiideest innustunud inimeste vabal initsiatiivil. Koolide kasvamisel toetatakse kollektiivsele ja individuaalsele õpiprotsessile nii pedagoogiliste ideede rakendamisel kui ka koolielu korraldamisel. Olulist rolli mängib seejuures koostöö teiste waldorfkoolidega, waldorfpedagoogilist koolitust pakkuvate õppeasutuste, waldorfpedagoogika arengut toetavate rahvusvaheliste organisatsioonidega, kohalike huvigruppide ning üksikisikutega. Enamikes riikides pakub koolide rajamisel tuge riigis tegutsev waldorfpedagoogilisi asutusi ühendav katusorganisatsioon, sageli toetavad koole ka teised waldorfkoolid nii kodu- kui ka välismaalt.

Euroopas on koolil õigus nimetada ennast steiner- või waldorfkooliks, kui kool on waldorfkooli ühendava rahvusliku organisatsiooni liige või kui riiklik kogu puudub, siis Steiner-Waldorfhariiduse Euroopa Nõukogu (*European Council for Steiner Waldorf Education*, ECSWE) liige. ECSWE on katusorganisatsiooniks 650 steiner-waldorfkoolile Euroopa piirkonnas. Koolidele on jäetud vabadus sobiva juriidilise vormi ja staatuse leidmisel ja kujundamisel konkreetses riigis valitsevatest õiguslikest, kultuurilistest ja majanduslikest tingimustest lähtudes. Küll on võtnud koolid endale vastutuse järgida waldorfhariiduse põhiprintsiipe. Arvestades waldorfkoolide liikumist kui üleilmset rahvusvahelist liikumist, koolid ECSWE-s tunnistavad ja töötavad jagatud printsiipide kogumi alusel. Viimased kooskõlastati ECSWE nõukogu poolt 10. mail 2009 Timisoaras Rumeenias (vt lisa 1 Steiner-waldorfhariidus Euroopas. Põhimõtete ja püüdluste avaldus): Põhja-Ameerikas on samalaadsed alusprintsiibid sätestatud dokumendis „Põhja-Ameerika Waldorfkoolide Assotsiatsiooni (AWSNA) jagatud printsiibid“ (vt lisa 2). Mõlemad dokumendid märgivad, et waldorfkoolid peaksid eelistatult olema mittetulundusühingud ning säilitama piisava sõltumatuse teistest organisatsioonidest, tagamaks võimaluse täita oma missiooni ja korraldada tegevust. Seejuures tuleb märkida, et antud dokumentidesse on koondatud printsiibid, mis peaksid olema ühised kõigis waldorfkoolides, kuid koolide tunnustamisel waldorfkoolidena ei peeta vajalikuks, et kõik tingimused oleks koheselt täidetud. Oluline on, et nende printsiipide tähtsust teadvustatakse ning tehakse püüdusi nende saavutamiseks. 2009. aasta sügisel kooskõlastas Waldorf/steinerkoolide rahvusvaheline konverents (Haagi ring) dokumendi „Waldorfpedagoogika oluliste tunnuste iseloomustus“ (vt Lisa 13).

Rangemalt on kaitstud nimede „Waldorf“ ja „Steiner“ kasutus. Alates 2. oktoobrist 1982 on Saksa Vabade Waldorfkoolide Liit (*Bund der Freien Waldorfschulen*) mõlema teenuskaubamärgi, nii „Waldorf“ kui ka „Rudolf Steiner“ seoses pedagoogiliste teenustega

klassides 41 ja 42, õiguslik omanik. Ta omab Münchenis asuva Saksa Patendiameti kaubamärkide registrisse numbrite all 1048930 “Waldorf” ja 1048931 “Rudolf Steiner” kantud kaubamärkide õigusi. Nende nimede kasutamine kooli või mõne muu asutuse nimes pole õigusliku omaniku loata lubatud. Seega võib seda nime kanda vaid Saksamaa Vabade Waldorfkoolide Liidu liige või Vabade Waldorfkoolide Liidult selleks nn kasutusloa saanu. Saksa Waldorfkoolide Liit on vastutav nende nimede kaitse eest üle maailma, kuid jagab kasutusõigust vabalt ja ilma pikaajaliste juriidiliste protseduurideta, kui vastaval maal on olemas oma waldorfkoolide ühendus. Nii on nimekasutus Kesk- ja Ida-Euroopas korraldatud Rahvusvahelise Ühenduse Waldorfhariduse Toetamiseks Ida- ja Kesk-Euroopas ning Teistes Idariikides (IAO) poolt ja tihedas koostöös organisatsiooniga Rudolf Steineri Kasvatuskunsti Sõbrad (*Freunde der Erziehungskunst Rudolf Steiners e.V.*), kes on tegevad kogu maailmas. Vaata täpsemalt nimekasutuse osas lisas 3. Ameerika Ühendriikides, Kanadas ja Mehhikos on kauba- ja teenusmärkide „Waldorf“, „Steiner“ ja „Rudolf Steiner“ omanik ning kasutusõiguse andja Põhja-Ameerika Waldorfkoolide Ühendus (*Association of Waldorf Schools of North America, AWSNA*). Märkide ja nimekasutusõigust antakse vaid AWSNA-ga liitunud ning AWSNA kriteeriumitele vastavatele organisatsioonidele. Vt täpsemalt kauba- ja teenusmärkidega seonduvat AWSNA kodulehelt:

http://www.whywaldorfworks.org/04_AWSNA/documents/Service%20Mark%20Position%20Statement%20revised%2012.05.08.pdf

http://www.whywaldorfworks.org/04_AWSNA/documents/Guidelines%20for%20term%20use%20revised%2012.05.08.pdf .

Kõik Eesti waldorfkoolid on kasumit mittetaotlevate ühingute poolt peetavad erakoolid. Hetkel kehtivast seadusandlusest ei leia alust ühe üldharidust andva kooli määratlemiseks erakoolina kasutatava hariduskäsitluse alusel. Seetõttu võiksid waldorfkoolid põhimõtteliselt tegutseda ka munitsipaal- või riigikoolidena. Erakoolina tegutsemise eeliseks võib pidada võimalust juhtimist ja koolielu paindlikumalt ja vastavalt konkreetsetele vajadustele korraldada ning teatavat sõltumatust riikliku haridussüsteemi „hierarhisest käsuliinist“. Kohapeal jääb rohkem otsustusvõimalust ning ka vastutust. Waldorfkoolides kasutatav juhtimismudel tagab enamasti ka vanemate suurema osaluse kooli juhtimises ja koolielu korraldamises. Samas on olulisteks probleemideks juriidilisest staatusest ja koolide väiksusest tulenev finantsvahendite vähesus (seda eriti investeeringute osas) ning praegu ka tugeva õpetajate koolitussüsteemi puudumine. Praegune olukord ei sea olulisi takistusi koolide tegevuse jätkumisele, üldiselt pakub MTÜ vormis kooli pidamine võimaluse waldorfkoolide printsiipide rakendamiseks. Seadusandlikud muudatused on vajalikud waldorfkoolide õppekava tõhusa rakendamise tagamiseks (vt alapeatükk Kooli oma õppekava olemasolu ja selle arendamine).